

bestippeling. Het is toch duidelijk, dat hierin dergelijke „lapjes” van grondmoreene, die nog niet in het alleruiterste stadium van uitlooging en verweering verkeert, begrepen zijn. Zulke plekjes zijn er stellig in groot aantal en worden toevallig bij allerlei graafwerken gevonden. In 1896 noemde H. van Cappelle reeds een geheele reeks waarnemingen van grondmoreene-overblijfselen op den Amersfoortschen berg. De geologische kaart kan niet anders doen dan deze terreinen van het Gooi, Utrecht, Gelderland en Overijssel onder een iets ruimer gestelde beschrijving brengen, die ten volle aan de werkelijke gesteldheid beantwoordt.

Haarlem, Januari 1934.

P. TESCH.

De Koolmees putter. In De Lev. Natuur '33 verschenen verschillende berichtjes over het putten door puttertjes, waaronder een over een Koolmees in gevangenschap, die het kunstje ook ken. Misschien stelt U belang in de volgende waarneming uit de vrije natuur.

Een voederhuisje in mijn tuin rust op een uitstekenden tak van het onderstel. Van dien tak naar een van de hoekpunten van het dak hangt een snoer pinda's. De pinda's zelf zijn vanaf dien tak niet te bereiken. Nu vertoont een van mijn Koolmeesgasten dagelijks het volgende: Gezeten op het einde van den tak bij de aanhechting van het touwtje met pinda's, pakt hij met den snavel het touwtje, klemmt dit tusschen poot en tak en herhaalt dit tot hij de laatste pinda in zijn bereik heeft, die hij dan ijverig gaat behaieren. Hij heeft zichzelf dus het putterskunstje geleerd.

De zwartkopmeezen en pimpels heb ik het kunstje nog niet zien vertoonen.

Meersen, 13 Januari '34.

J. C. RIJK.

Paddenstoelen. Het artikel „Zijn het Paddenstoelen” (De Lev. Nat. afl. 7, pag. 220), bracht mij in herinnering, dat ik ook nog in het bezit was van een dergelijke „rariteit” van *Lentinus lepideus*.

Volgens mijn aantekeningen, werd deze door mij gevonden, 2 Juli 1918, op een fabrieksterrein hier ter stede. Uiterlijk komt dit exemplaar overeen met het type, afgebeeld op fig. 1 (rechts) van den Heer Dr. van der Steen, doch er zijn twee hoeden, terwijl de stelen klaarblijkelijk totaal vergroeid zijn. Een demarcatielijn is nog duidelijk aanwezig.

Het voorkomen van zulke gevallen van hypoplasie en vergroeiing bij *Fungi* is reeds lang bekend en van *L. lepideus* in 't bijzonder. Küster (Pathologische Pflanzenanatomie) stelt ook abnormale exogenefactoren aansprakelijk voor het ontstaan van deze vormen. In het geval van den Heer Van der Steen waren dit: constante duisternis, lagere temperatuur, voortdurende vochtigheid en het arme substraat. Mijn exemplaar stond echter op een grasveld (aan den voet van een lattenhek om een tuin) met: voldoende licht, normale temperatuur en vochtigheid en een rijk (goed bemest) substraat! De steel zat echter tot 4½ cm. in den bodem, waardoor de hoeden juist boven de aarde uitstaken (3 cm.). Op de dwarsleggers van de spoorrails, loopende over het met zand opgehoogde gedeelte van het terrein waren slechts normale exemplaren van *L. lepideus* aanwezig.

Amsterdam, 23 Nov. '33.

J. TEN HAGEN.

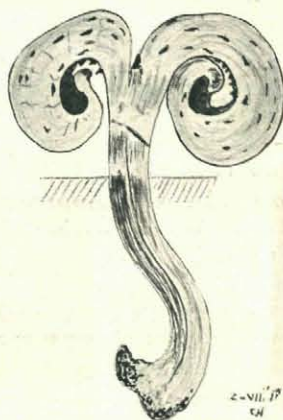

Fig. 1. *Lentinus lepideus* (= *squamosus*). Teratologische vorm.

Kardinaalsmuts. Verleden herfst is de klacht geuit, dat de vogeltrek lang zoo indrukwekkend niet was als gewoonlijk. Zijn er minder vogels doorgetrokken of hebben ze het stiller en sneller gedaan? Je zoudt het haast denken. Geregeld zijn hier de Kardinaalsmutsaadjes weggevreten of afgeragd reeds voor Nieuwejaar en dat doen dan de roodborstjes, spreuwen en vooral de koperwieken en kramsvogels. Thans, 8 Januari, heb ik nog groote kardinaalsmutsjes, vol beladen en ijverig lokkend met de oranje zaden, maar geen beest kijkt er naar om. T.

Philanthus, De Eonte Bijenwolf. Hij heeft wel geweldig van zich doen spreken en de imkers zijn hier en daar in de weer gekomen, om hem te bestrijden. Vooral in Zuid-Limburg heeft hij bezorgdheid gewekt; er schijnen er daar duizenden genesteld te hebben in de afval-bergen der mijnen en er is al over gedacht om die „broedplaatsen” om te graven. Of dat veel helpen zal weet ik niet, want de ervaring heeft geleerd, dat zij vergraving en zelfs transport kunnen overleven. Zoo hebben wij een kleine veertig jaar geleden in Amsterdam het genoegen gehad, de bijenwolven in groot aantal te kunnen waarnemen in het destijds nog onbebouwde Willemspark, waar ze met de zandtreintjes waren aangevoerd.

De aangerichte schade is wel te berekenen. Dr. Tinbergen schrijft mij, dat een bijenwolf

4 of 5 bijen per dag vangt. Het komt er nu maar op aan, om het aantal bijenwolven te kennen en de periode gedurende welke ze werken. De bevolking van een bijenkorf is gemiddeld 30.000 stuks, dat zijn dus 6000 bijenwolf-werkdagen. We moeten dezen zomer nog maar eens aan het tellen.

Over het algemeen worden de graafwespen niet van zoo heel groot economisch belang geacht. Door de bijenwolf komen ze nu weer eens voor het voetlicht en nu wil ik er even aan herinneren, dat ik in den vijfden jaargang van De Levende Natuur een goed getuigenis heb afgelegd omtrent den snuittordooder *Cerceris arenaria*, die in dat jaar 1900 in de Soerensche bosschen veel voorkwam. Ik kon toen nagaan, dat in een kwartcirkel van twintig minuten gaans straal om Apeldoorn 15000 snuitkevers per dag door de graafwespen werden opgeruimd, voornamelijk de zeer schadelijke *Brachyderes incanus*, wiens wandaden onlangs weer eens in het Tijdschrift voor Plantenziekten aan de kaak zijn gesteld. Ik heb toen ook gezegd, dat het nog zoo kwaad niet zou zijn, om opzettelijk in de bosschen te zorgen voor broedplaatsen voor graafwespen o.a. ook voor de *Ammophila*'s, die allerlei dennennrupsen vangen.

JAC. P. TH.

Het Tijdschrift van de Nederlandsche Heidemaatschappij vertoont nog geen uiterlijke kenmerken van malaise, integendeel. Papier en druk zijn zeer verbeterd. De redactie begint in de eerste aflevering van den nieuwen jaargang een reeks: Oude, monumentale en merkwaardige boomen en boomgroepen. Als No. 1 wordt afgebeeld een eik op het landgoed De Bijendijk onder Vught, hoog 34.5 m., omvang op borsthoogte 5,35 m., dus drie man noodig om te omvamen, vermoedelijk driehonderd jaar oud.

Deze reeks belooft zeer belangwekkend te worden, niet alleen om de fraaie illustratie, maar ook om de bijschriften en wij hopen, dat de Heidemaatschappij er flink voortgang mee zal maken. Ongetwijfeld zullen onze lezers haar een genoegen kunnen doen met het aanbrengen van reuzen. Ik vermoed, dat de dikste boom van Nederland wel een wilg of een populier zal blijken te zijn. Flink zoeken.

JAC. P. TH.

Inzake Waarneming Notenkraakers. Hieronder volgt een aardige waarneming, die Op de Coul en ik heden deden, en die U waarschijnlijk wel in De Levende Natuur zal willen opnemen.

Ons eerste plan was, te gaan zien wat er aan het IJsselmeer bij het „Gemeenelandshuis” te beleven zou zijn, we waagden het zelfs over de mogelijkheid van wilde zwanen te praten. Maar niets, niets dan één ijsvlakte, geen wak te zien en dus ook geen vogelleven te zien. De Amstel lag ook vrijwel dicht, hier waren op de hoogte van Nereus zelfs eenige Mantelmeeuwen, die anders ook niet gauw in de stad komen! Daar het nog vroeg was, heb ik maar gauw het stuur gewend naar de A.W. Duinen, de kom en de meeste kanalen zullen wel open zijn, dachten we. En inderdaad er was veel open water, maar toch betrekkelijk weinig „pietjes”. Wat koeten, Waterhoentjes, Dodaarzen, Toppers en een Kuifeendje. Verder in een kanaal nog wat talingen. Boven de berkenboschjes zagen we tweemaal een Watersnip vliegen, mogelijk zijn het overwinteraars. Ook vlogen er veel troepjes kleine Boschduiven, voornamelijk in zuidelijke richting. Bij Schuil en Rust hoort Op de Coul ineens een geluid, wat hij nog niet eerder gehoord had. Ik wel, zeg ik, dat is nu de Notenkraaker waar we het over hadden. Bij naderbij komen bleken het werkelijk twee Notenkraakers te zijn, die maar steeds hun markant ratelend geluid voortbrachten. Toevallig heb ik op 6 Dec. 1931 op $\pm$ 700 meter van deze plaats ook een exemplaar vlakbij waargenomen. Deze keer zal het ook wel de dunsnavelige subspecies geweest zijn. Op de achterzijde van „Der Vogelzug” Oktober 1933 staat een oproep voor waarnemingen, daar in Duitschland dezen herfst de Vlaamsche Gaaien en Notenkraakers invasieachtig optraden. Mogelijk krijgen wij daar ook nog een staartje van.

Het rijke vogelleven van het Oostzanergat heeft zich thans naar een meer nat terrein verplaatst en wel naar een terrein in de buurt, bij de omwonenden bekend als „Het Rotgat”. Het is gelegen tegenover de Houthaven. Veertien dagen geleden zagen Op de Coul en ik daar honderden Slobben, wat Smienten, Talingen en Pijlstaarten. Verder Bonte Strandloopers (ook een Sperwerrest er van), Wulpen en een Tureluur (overwintenaar?).

Amsterdam, 10 Dec. '33.

H. W. E. CROCKEWIT.

Slechtvalk en Spreeuw. Zondag 10 December waren we op de schaats op de Kaag, die op één wak na geheel dicht lag. Toen we langs de Laakpolder kwamen, werd onze aandacht getrokken door een aantal kraaiachtigen, ik meen, dat het Roken en Kauwtjes waren, aan wier manier van vliegen te zien was, dat er iets bijzonders gebeurde, en vlak daarop zagen we dan ook van onder de troep een Slechtvalk opzwaaien, die blijkbaar juist misgestoten had. Hij vloog even wat langzamer, alsof hij „monsterde” vrij hoog in de lucht, en zette toen weer aan, snel lager duikend en met een behoorlijke vaart laag over het ijs op de Laakpolder aanvliegend. Bij een rietrandje langs het dijkje van de polder schoot een twintigtal Spreeuwen de lucht in, en